

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Dyskryminacja ze względu na status społeczno-ekonomiczny

dr Adam Płoszka w rozmowie z adw. Anną Mazurczak

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Dobrze jest mieć plan

- kilka pytań na rozgrzewkę,
- kilka uwag o języku,
- podstawowe pojęcia prawa antydyskryminacyjnego,
- przesłanka „statusu społeczno–ekonomicznego” i kontrowersje wokół niej,
- przestrzenie dyskryminacji,
- środki ochrony prawnej przed dyskryminacją ze względu na status społeczno–ekonomiczny.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

ANKIETA

Czy spotkałeś/spotkałaś się kiedykolwiek z dyskryminacją ze względu na status społeczno-ekonomiczny? Jeśli tak, to w jakim obszarze?

- 1) dostęp do usług,
- 2) opieka zdrowotna,
- 3) Zatrudnienie,
- 4) dostęp do mieszkania,
- 5) korzystanie z przestrzeni publicznej,
- 6) inny obszar.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Uwagi o języku

- Specyficzny język osób dyskryminowanych ze względu na status społeczno-ekonomiczny. Przykład: „poszliśmy ma wędkę”.
- Osoba bezdomna vs osoba w kryzysie bezdomności czy osoba doświadczająca bezdomności.
- Klient pomocy społecznej vs korzystający z pomocy społecznej.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Zasady równości i niedyskryminacji jako dwie strony tego samego medalu

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Art. 32 Konstytucji RP

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.
2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym **z jakiegokolwiek przyczyny.**

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

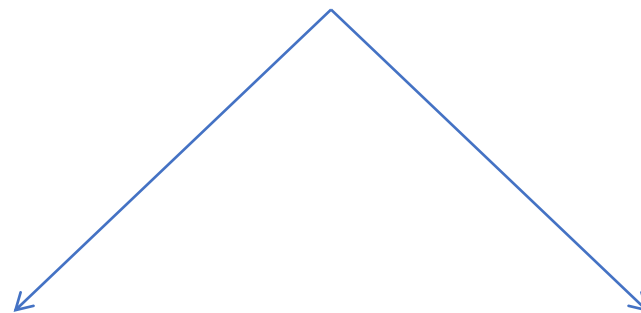

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Równość

w prawie

wobec prawa

Równość w prawie - nakaz kształtowania treści prawa z uwzględnieniem zasady równości

Równość wobec prawa – nakaz równego traktowania w procesie stosowania prawa

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

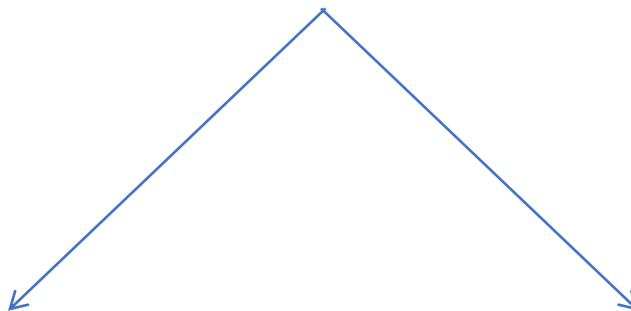

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Przeciwdziałanie dyskryminacji

wymiar formalny

wymiar materialny

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

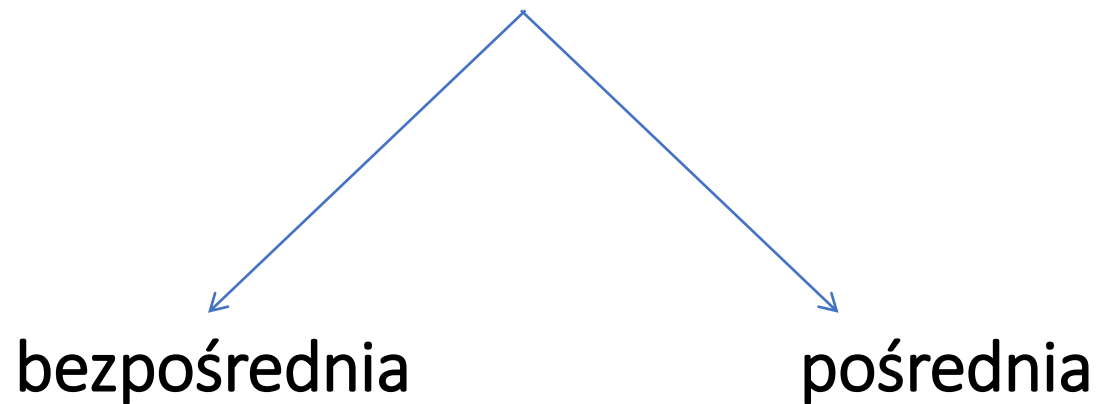

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Dyskryminacja

- dyskryminacja intersekcjonlana (wielokrotna)

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

„Wyrażona w art. 32 ust. 2 Konstytucji RP zasada niedyskryminacji jest szczególną postacią zasady równości. Oznacza, że kwalifikacje podmiotowe człowieka, **często niezależne od jego woli i czynów**, jak w szczególności rasa, płeć, pochodzenie, urodzenie, język, stan zdrowia lub wiek, nie mogą być zasadniczo podstawą normatywnego różnicowania sytuacji prawnej jednostki, ograniczenia jej praw lub zwiększenia jej obowiązków prawnych”

M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja. Komentarz, Warszawa 2016

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

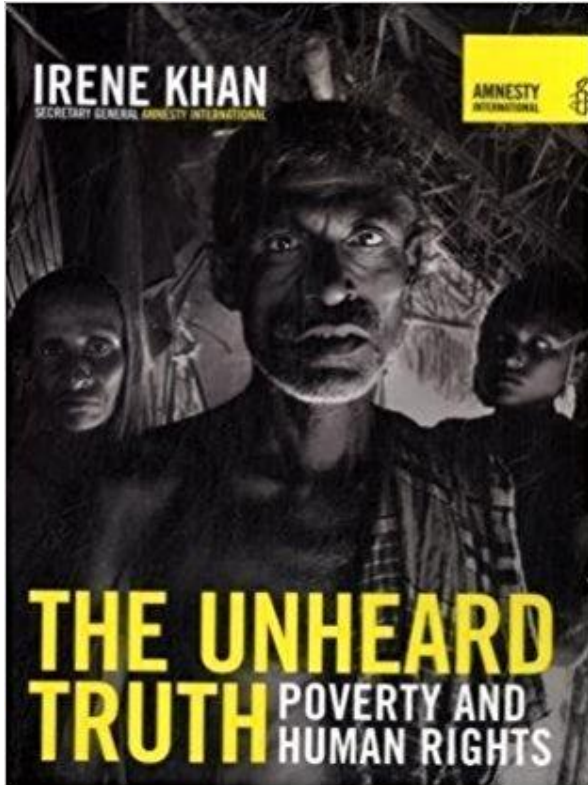
PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

- „Nie urodziłam się biedna, ale urodziłam się w ubogim kraju. Moje doświadczenie jako obywatelki Bangladeszu i aktywistki na rzecz praw człowieka mówi mi, że dyskryminacja, represje ze strony władz publicznych, korupcja, brak bezpieczeństwa i przemoc to kluczowe cechy ubóstwa. Są one także naruszeniami praw człowieka. Dla mnie zatem ubóstwo stanowi zaprzeczenie praw człowieka i afront dla ludzkiej godności”

- I. Khan, *The Unheard truth. Poverty and human rights*, New York–London 2009, s. 99, tłum. własne.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

W efekcie analizy historii życiowych osób skrajnie ubogich specjalny sprawozdawca ONZ Leandro Despouy uznał, że wartości: godności ludzkiej oraz zasady równości i niedyskryminacji powinny stanowić podstawę wszelkich działań władz publicznych skierowanych do skrajnie ubogich.

Podkomisja ds. Przeciwdziałania Dyskryminacji i Ochrony Mniejszości Komisji Praw Człowieka ONZ, Final Report on Human Rights and Extreme Poverty, przesłany przez specjalnego sprawozdawcę Leandro Despouya dnia 28.06.1996 r., E/CN.4/Sub.2/1996/13,

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Wytyczne ONZ w sprawie skrajnego ubóstwa praw człowieka

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Dyskryminacja jest zarówno przyczyną, jak i skutkiem ubóstwa. Bieda okazuje się często konsekwencją praktyk dyskryminacyjnych, tak jawnych, jak i ukrytych. Osoby żyjące w ubóstwie stają się również obiektem dyskryminacji i stygmatyzacji ze strony władz publicznych i podmiotów prywatnych – **właśnie z tego powodu**. W sumie osoby dotknięte ubóstwem doświadczają zazwyczaj kilku form dyskryminacji, krzyżujących się ze sobą, w tym tych wynikających z ich statusu ekonomicznego. (wytyczna 18)

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Wytyczne ONZ w sprawie skrajnego ubóstwa i praw człowieka

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Mimo iż osób żyjących w skrajnym ubóstwie nie można potraktować po prostu jako jednej z grup umieszczonych na liście grup szczególnie narażonych, należy pamiętać, że dyskryminacja i wykluczenie należą do najczęstszych przyczyn i skutków biedy. Osoby żyjące w ubóstwie często doświadczają krzywd i doświadczenia dyskryminacji ze względu na rasę, płeć, wiek, pochodzenie etniczne, religię, język bądź też ze względu na inne czynniki. Kobiety często napotykają na większe trudności niż mężczyźni przy ubieganiu się o określone dochody, dobra czy usługi; są też szczególnie narażone na skrajne ubóstwo, podobnie jak inne grupy, takie jak dzieci, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością, imigranci, uchodźcy, osoby ubiegające się o azyl, przesiedleńcy, mniejszości, osoby z HIV/AIDS oraz ludy tubylcze. (wytyczna 8)

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Komentarz ogólny nr 20 Komitetu Praw Gospodarczych, Socjalnych i Kulturalnych

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Jednostki i grupy osób nie mogą być arbitralnie traktowane ze względu na przynależność do określonej grupy społecznej, ekonomicznej lub warstwy społecznej. Sytuacja społeczno-ekonomiczna osób żyjących w ubóstwie lub doświadczających bezdomności może prowadzić do wieloaspektowej dyskryminacji, stygmatyzacji i negatywnej stereotypizacji. To zaś może prowadzić do odmowy lub nierównego dostępu do tej samej jakości **edukacji** i **opieki zdrowotnej**, jaką posiadają inni ludzie, a także **odmowy lub nierównego dostępu do miejsc publicznych**.

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

RÓWNE TRAKTOWANIE
uczestników
postępowań

Przewodnik
dla sędziów i prokuratorów

Pod redakcją
Doroty Pudziałowskiej i Jarosława Jagury

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Środki ochrony prawnej

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Przykłady dyskryminacji ze względu na status-społeczny ekonomiczny w dostępie do usług

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Wyborcza.pl

Twoja prenumerata jest aktywna

Wiadomości z Warszawy

Dwie kobiety wyrzucone ze Starbucksa. "Ich obecność wywoływała dyskomfort"

Wojciech Karpieszuk 12 maja 2015 | 11:00

"Moją uwagę zwrócił przestraszony ton osoby, która żądała, by ją zostawić w spokoju. Dwie panie siedziały w fotelach. Nad nimi stało dwóch wezwanych przez obsługę strażników miejskich, grożąc, że już wezwali do nich policję. Sprzedawcy, wykrzykując, żądali, by opuściły one lokal" - opisuje prof. Płatek w liście wysłanym do sieci kawiarni. Kiedy zapytała, o co chodzi, usłyszała od pracowników, że w kawiarni zdarzają się kradzieże, że dwie panie "podsypiają". Inny klient oburzał się, że nie kupiły sobie nawet kawy.

ANKIETA

Jakie Twoim zdaniem środki ochrony prawnej przysługują osobom doświadczającym dyskryminacji ze względu na status społeczno-ekonomiczny w dostępie do usług?

- a) zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia – odmowa świadczenia usług umyślnie i bez uzasadnionej przyczyny (art. 138 Kodeksu wykroczeń),
- b) pozew o odszkodowanie na podstawie ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów UE w zakresie równego traktowania,
- c) pozew w sprawie o ochronę dóbr osobistych,
- d) zawiadomienie UOKiK – naruszenie zbiorowych interesów konsumentów.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Kodeks wykroczeń

Art. 138

Kto, zajmując się zawodowo świadczeniem usług, żąda i pobiera za świadczenie zapłatę wyższą od obowiązującej albo umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia świadczenia, do którego jest obowiązany, podlega karze grzywny.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

W maju 2015 roku, pracownik drukarni z Łodzi odmówił Fundacji LGBT Business Forum wykonania roll-up'u. W trakcie trwania postępowania w tej sprawie, wydano łącznie 4 wyroki w różnych instancjach. Ostatecznie Sąd Najwyższy, uznał drukarza winnego popełnienia wykroczenia na podstawie art. 138 Kodeksu Wykroczeń. Na wniosek Prokuratora Generalnego w 2019 roku Trybunał Konstytucyjny uznał ten przepis za niezgodny z Konstytucją.

Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

	Zatrudnienie	Dostęp do usług	Opieka zdrowotna	Edukacja i uczelnie
Rasa, narodowość, pochodzenie etniczne	X	X	X	X
Płeć	X	X		
Religia, wyznanie, światopogląd	X			
Niepełnosprawność	X			
Wiek	X			
Orientacja seksualna	X			

Dyskryminacja ze względu na pochodzenie etniczne w obszarze dostępu do usług

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 29 lutego 2012 r., sygn. akt I ACa 1162/11 (LEX nr 1133337)

Powodowi – osobie pochodzenia romskiego – odmówiono wstępu do jednego z klubów w Poznaniu. Pracownicy ochrony poinformowali powoda, że obowiązuje zakaz wstępu do lokalu osobom pochodzenia omskiego. Zakaz potwierdziła menadżerka klubu przyznając, że to wytyczne właścicieli.

Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność w obszarze opieki zdrowotnej

Wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 27 marca 2018 r., sygn. akt II Ca 2471/17
(niepublikowany)

Przychodnia okulistyczna odwołała wizytę niewidomej pacjentki, która poinformowała, że zamierza przyjść z psem przewodnikiem. W konsekwencji unie-możliwiono pacjentce przeprowadzenie w tej przychodni zabiegu wykonania protezy oka.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

Ekspertyza Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych (CARS)

„Zastosowanie norm ochrony konkurencji i konsumentów przy naruszeniu przez przedsiębiorców norm antydyskryminacyjnych”

Grudzień 2017

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

„Praktyki firm dyskryminujących konsumentów ze względu na ich przynależność do danej grupy mogą i najczęściej powinny być rozpatrywane pod kątem przepisów zakazujących naruszania tzw. zbiorowych interesów konsumentów. Powyższe przepisy mogą znaleźć zastosowanie nawet, jeżeli praktykami dyskryminacyjnymi poszkodowany będzie tylko jeden konsument oraz nawet w sytuacjach, gdy nie dojdzie do naruszenia bezpośredniego interesu ekonomicznego tego konsumenta. Tym samym, naruszenie „interesów ekonomicznych” konsumentów nie jest przestanką konieczną dla interwencji prezesa UOKiK w sprawach dotyczących dyskryminacji.

W ramach systemu ochrony konkurencji i konsumentów organem najlepiej umocowanym do przeciwdziałania zachowaniom dyskryminacyjnym przedsiębiorców wydaje się być Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Jest tak dlatego, że to przede wszystkim ten organ odpowiedzialny jest za ochronę zbiorowych interesów konsumentów”.

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

ANKIETA

Który Twoim zdaniem środek ochrony prawnej jest NAJSKUTECZNIEJSZY w sprawach dyskryminacji ze względu na status społeczno-ekonomiczny w dostępie do usług?

- a) pozew w sprawie o ochronę dóbr osobistych,
- b) zawiadomienie UOKiK – naruszenie zbiorowych interesów konsumentów.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

PTPA

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ!

Zakład Praw Człowieka

Wydziału Prawa i Administracji UW

Prawa Człowieka